

Kotilääkäri nro 11-12/2004

Kuvat: Päivi Peltonen

Monta pientä elämää

Parempia aikoja odotellessa kannattaa nauttia nykyhetkestä ja pienistä iloista, sanoo muusikko Pirjo Bergström. Puolison kuolema pimensi maailman kymmenen vuotta sitten, mutta työ, suku ja ystävät ovat auttaneet löytämään uudelleen otteen elämänlangasta.

Pirjo Bergström

Helsingin Töölössä sijaitsevan Lallukan taiteilijakodin ylimmästä kerroksesta kantautuu musiikkia, tumma melodia, jossa soi samanaikaisesti outo polte ja hiipivä kaiho. Oven takaa paljastuu piano ja nainen, muusikko Pirjo Bergström. Tunnelma kattoikkunoiden valaisemassa asunnossa on herkkä ja lähes taianomainen, ja kyyneleet kohoavat niin laulajan kuin kuulijankin silmiin, kun Otto Mannisen runosäkeet saavuttavat viimeiset riimit: Lien yksin, on kuin tähtiyössä taas; sun suuteleisin tummaa suortuvaas.

Puolison kuolema muutti Pirjo Bergströmin elämän kertaheitolla ja pakotti hänet ottamaan vastuun omasta elämästään. Vaikka suru oli suuri ja musertava, vaihtoehtoja ei ollut. Elanto oli ansaittava ja keskeneräisiksi jääneet sävellystyöt saatettava loppuun. Työ koitui Pirjo Bergströmin pelastukseksi.

Voimia ovat antaneet myös Hämeen maisemissa sijaitseva piilopirtti, ystävät ja suvun selviytyjänaiset. Eikä pidä unohtaa Googlea, nykynaisen tietolähdettä.

Periaate: jos en saa suurta elämää, haluan monta pientä

– Ehdimme olla **Matin** kanssa naimisissa 33 vuotta. Kun hän kuoli, kesti kauan, ennen kuin pystyin jälleen uskomaan, että elämä olisi elämisen arvoista. Minua on lohduttanut suuresti ajatus, jonka löysin työskennellessäni **Kaarina Helakisan** lastenkirjaan pohjautuvassa näytelmässä *Annan seitsemän elämää*. Tarina kertoo Annasta, Sheheradzaden pohjoisesta sisaresta, joka halusi suuren elämän. Mutta elämä ylimalkaan on pientä, eikä suurta moni saa, niinpä Anna tahtoi monta pientä elämää. Helakisan Annalle kirjoittamasta motosta on tullut itselleni tärkeä periaate. Olen yrittänyt toteuttaa ajatusta omalla kohdallani niin, että nostaisin kulloinkin elämässäni itseäni ilahduttavan asian maailman tärkeimmäksi asiaksi. Jos koko ajan vain haaveilee jostakin suuresta – minkä tietenkä voi tehdä – moni pieni ihana asia saattaa mennä sivu suun. Sitä suurta odotellessa kannattaa nauttia elämän pienistä iloista. Voihan nimittäin olla, ettei sitä suurta koskaan tulekaan.

Voimanlähde: piilopirtti

Pirjo Bergströmin rakkain latautumispaiikka on Länkipohjassa sijaitseva äidin teettämä mökki, jossa hän viettää vuoroin lyhyitä, vuoroin pitkiä jaksoja.

– Siellä olen itkenyt itsestäni surun ulos. Tosiasia on, etten tänä päivänä edes muista, mitä kaikkea olen siellä parkunut, mutta paljon on vettä virrannut. Se on minun Lappini, turvallinen piilopirtti. Siellä on kamiina, ulkokuusi, komposti ja puhdasvetinen järvi. Palaan sieltä aina valtavan hyvässä kunnossa, sillä tekemistä riittää: polttopuiden sahaamista, vedenkantoa, matonpesua. Kun myrsky oli repinyt varastohuoneen katon alas, päätin tehdä itse uuden. Huopanauloja meni varmasti pari kiloa.

Kaupungissa Pirjo Bergström kertoo selviytyvänsä aamurutiineista – suihkusta, kahvinkeitosta ja ehostuksesta – parissakymmenessä minuutissa.

– Maalla sama koreografia – ilman meikkejä tosin – vie huomattavasti enemmän. Talvisin joudun hakemaan veden avannosta, ja lumipyryisen yön jälkeen ulko-oven takana odottavat hanget korkeat nietokset, mikäli oven ylipäänsä saa auki. Kamiinan lämmittäminen vie sekun aikansa. Suihkuveden sulatan lumesta. Käyn joka aamu ulkona suihkussa, myös 25 asteen pakkasella. Tärkeintä on silloin huolehtia, ettei liukastu saati jäädy jaloistaan kiinni.

Silmän- ja korvanilo: eläinmaailma

Avara luonto tarjoaa Pirjo Bergströmin mukaan jatkuvaa silmäniloa ja satunnaisia vierailijoita. Viime kesänä hänen kantaessaan polttopuita liiteriin, klapikeikan alta ilmestyi kaksi sisiliskoaa.

- Siinä ne tuijottivat syyttävästi kuin kysyen: mitä sinä luulet tekeväsi? Tulet tänne ja tuhoat meidän pesämme! Enhän minä sitä voinut tehdä, vaan rakensin pariskunnalle oman majapaikan, jonka viereen laitoin lapun: Sisiliskojen koti. Ei saa koskea, Pirjo Bergström kertoo nauraen.

- Erään kerran ajoin mökille iltahämärissä. Lähistöllä olevassa jyrkässä nousussa, jonka olen ristinyt Rovannerän mäeksi, valokeilaan osui kolme kookasta mäyrää, jotka olivat kuin torikokousta pitämässä. Hiljensin tietenkin ja kaksi niistä tajusi rynnäätä pusikkoon, mutta kolmas alkoi juosta edelläni. Pysäytin auton ja samassa mäyräkin nauhautui niille sijoilleen, minkä jälkeen se päätti tulla luokseni. Vasta kun avasin oven ja kysyin – meille vai teille? – se hämmentyi ja katsoi viisaimmaksi kadota omille teilleen.

- Olen myös nähnyt, miten seitsemän joutsenta jakaa reviiä järvellä. Se oli hurjaa taistelua. Mutta lopulta ne saivat järven jaetuksi. Joutsenet ovat erikoisia siksi, että ne ovat koko elämänsä saman kumppanin kanssa, siinä ei vilkuilla oikealle eikä vasemmalle. Kun Matti oli kuollut, Töölönlahdella eleli joutsen, jonka puoliso oli menehtynyt. Siellä se uiskenteli, riiputti päätään, lakkasi syömästä ja voi aina vain huonommin. Lopulta se lopetettiin. Ajattelin silloin, että samalla tavalla tahtoisin itselleni tehtävän. Että kuolema olisi helpoin ratkaisu päästä surusta lopullisesti eroon. Mutta se sallitaan vain eläimille. Ihmisten kohtalona on jatkaa elämäänsä ja yrittää keksiä keinot, joiden avulla suru talttuu ja toivo palautuu.

Henkinen pelastusrengas: työ

Pirjo Bergström kertoo, että puolison kuolema oli niin raju järkytys, että osa hänen muististaan katosi.

- Se oli eräänlaista itsesuojeluvaistoa. En esimerkiksi halunnut muistaa ihmisiä, jotka olin tavannut Matin kanssa, koska heidät muistaessani olisin muistanut myös Matin. Oli lukemattomia hetkiä, jolloin esirippu laskeutui mielessäni ja pyyhkäisi muistot unholaan. Nyt ne ovat palanneet.

Pirjo Bergström kertoo turvautuneensa ammattiauttajiin, mutta parhaimman lohdun tarjosi työ.

- Kun Matti lauantaina kuoli, jo maanantaina minun piti leikata ääninauhat Ryhmäteatterin esitystä varten, koska ensi-ilta oli keskiviikkona. Työ koitui tavallaan pelastukseksi, mutta siirsikö se samalla surun käsittelyä, sitä en osaa sanoa. Toisaalta ihminen käsittelee asiat vasta sitten, kun hän itse on siihen valmis.

- Minulta kysytään usein, miksi teen niin erilaisia juttuja. Välillä olen laulusolisti, välillä sävellän, välillä esiinnyn yksin, välillä muiden kanssa. Uskon, että vaihtelulla on minuun hoitava vaikutus. Nautin ryhmätyöstä, mutta toisinaan haluan vetäytyä omaan rauhaani. Pitkäjänteisimmän työn teen Kaapelitehtaalla sijaitsevassa studiossa, jossa taltioin Matin sävellyksiä digitaaliseen muotoon. Kun työrupeama alkaa väsyttää, heittäydyn puutarhatuoliin tai äidiltä peritylle retkisängylle. Välillä voi virkistäytyä Ruoholahden maisemissa tai onkia kaloja sillan kupeessa. Tällä hetkellä työn alla on Ryhmäteatterin näytelmä *Tähdenlento*. **Raila Leppäkosken** ohjaaman, vanhojen rouvien elämänmenosta kertovan trilogian ensimmäinen osa *Tähti sumussa* nähtiin vuonna 1984, jota seurasi *Itätähti* kymmenen vuotta myöhemmin. Luvassa on Bergströmin mukaan naurua kyynelten läpi, kun suomalaisen vanhainkodin todellisuus näyttäytyy kaikessa kirjossaan.

Elämän suola: ystävät ja opiskelu

Lähipiirinsä – lapset, lastenlapset, äitipuoli ja sisaret – Pirjo Bergström nimeää tärkeimmäksi tukipilarikseen. Lohtua, iloa ja uusia haasteita ovat tuoneet ystävät, kukin omalla tavallaan.

- Edesmenneellä ystävälläni **Irmalla**, joka uskoi sielunvaellukseen, oli tapana torua minua Matissa roikkumisesta. ”Eihän Matti pääse ikinä taivastiellä eteenpäin, kun sinä täällä vain ikävöit. Lopeta jo!” En itse allekirjoita perinteistä näkemystä tuonpuoleisuudesta, mutta ajatus Matista musisoimassa loistavan bändin kanssa on lohduttava. Olen yrittänyt sisäistää vanhan viisauden, jonka mukaan on olemassa vain kahdenlaisia asioita: niitä, joille ei voi mitään ja niitä, joihin voi itse vaikuttaa. Se, että pystyy erottamaan nämä kaksi, vaatiikin jo taitoa.

Länpohjassa Pirjo Bergström kertoo tavanneensa energiapakkauksen, **Ilona Ukuran**, jonka antamia haasteita ja henkistä tukea hän kiittää ja jonka järjestämissä konserteissa ja kesätoritapahtumissa hän on usein esiintynyt ja toiminut tuomarinakin.

- Myös kitaristi ja musiikin monitoimimies **Upi Heikkinen**, jonka kanssa olen työskennellyt kolme viime vuotta, on patistanut minut liikkeelle. Viimeksi hän houkutteli minut Jämsään, jossa

osallistuin kalifornialaisen blues- ja soulmuusikko **Masta Edwardsin** blueskurssille. Olen ikuinen opiskelija ja nautin musiikin tekemisestä uusien ihmisten kanssa. Se auttaa minua pysymään voimissani, elossa.

Esikuva: suvun selviytyjänaiset

Pirjo Bergströmin tarinoi hersyvästi äidin puoleisista sukulaisistaan, inkerinsuomalaisista naisista, jotka eivät ole antaneet periksi ankarienkaan vastoinkäymisten äärellä. Yksi heistä on Pietarissa asunut **Jenny-täti**.

- Jenny-täti meni kolmesti naimisiin, viimeisellä kerralla Jürgensson-nimisen miehen kanssa. Saksalaisperäinen sukunimi koitui turmioksi, sillä talvisodan aikana miliisit teloittivat aviomiehen ja Jenny-täti lähetettiin Siperiaan vankileirille. Heidän lapsensa kuolivat kaiketi nälkään miehityksen aikana, Pirjo Bergström kertoo.
- Jenny-täti sai ottaa mukaansa vain sen verran kuin hän jaksoi kantaa. Viisas nainen kun oli, hän otti ompelukoneen ja ompeli paitoja vanginvartijoille ja johtajille. Samalla hän tarkkaili ihmisiä ja lähestyi lopulta erästä vartijaa pyytäen tätä auttamaan. Eräänä päivänä vartija sujautti salaa lappusen Jenny-tädin käteen kuiskaten samalla: ”Juna lähtee huomenna kolmelta.” Lappu oli matkalippu vapauteen.
- Niin Jenny-täti saapui Tallinnaan, josta hän jatkoi lahden yli Hankoon. Matkalle lähti kaksi laivaa, joista toinen upotettiin, mutta Jenny-täti pääsi perille ja asettui viimein sisarensa luo, Löytänejärven rannalle, vastapäätä kesämökkiamme. Nykyään mietin usein sukuni naisten selviytymistarinoita. Kun olen aikeissa alkaa valittaa pienistä asioista, muistan Jenny-tädin, ja narina loppuu saman tien.

Akunlataus: kutominen, uinti ja avainunet

- Pidän käsitöistä, etenkin kutomisesta. Villasukkia olen tehnyt läjäpäin. Minulla on mökillä erityinen pyykkinaru, jonka olen ripustanut täyteen kutomiani sukkaa. Siitä vieraat saavat jalkojen kastuessa poimia lämpöiset sukat ja viedä vaikka mukanaan. Kutominen on oiva harrastus, jonka äärellä voi miettiä omiaan tai rupertella muiden kanssa. Luin Helsingin Sanomista jutun Sörnäsissä sijaitsevasta Taikalamppu-kahvilasta, jonne naiset menevät sunnuntaisin käsityöt mukanaan. Sinne pitää minunkin mennä! Helsingin ydinkeskustasta löytyy yksi Pirjo Bergströmin suosikkipaikoista, Yrjönkadun uimahalli.
- Rakastan uimista. Käyn myös mielelläni **Eila Helligrenin** Citykylpylän luontaishoidoissa. Erityisesti pidän lymfahieronnasta, joka saa nesteet liikkeelle. Olen koko ikäni joutunut tekemään töitä painoni vuoksi, ja siksi pidän ajoittain erilaisia kuureja. Välillä lasken Painonvartijoiden pisteitä, välillä syön Nutrilettä, kurkkua, porkkana- ja lanttutikkuja. Eräs lääkäri neuvoi minua ottamaan avainunet. Idea on se, että asetutaan mukavaan tuoliin avaimet kädessä. Nukahtaessa ote avaimista kirpoaa, ja niiden kolahtaminen lattialle herättää nukkujan. Se on tehokas keino karkottaa iltapäivisin iskevä väsymys.

Intohimo: googlaaminen

- Matti huomautti joskus, miten olen saanut elää prinsessaelämää eikä minun ole tarvinnut kohdata ulkopuolista maailmaa. Se oli tavallaan tottakin. Matti halusi suojella minua, ja siksi hän hoiti kaikki asiat. Hänen kuolemansa jälkeen olen joutunut opiskelemaan kaikkea kummallista; asioita, joista en olisi koskaan kuvitellut tarvitsevani tietoa, Pirjo Bergström sanoo ja pitää ylistyspuheen internetin hakukoneelle, jonka avulla hän etsii vastauksia itseään askarruttaviin kiinnostaviin kysymyksiin.
- Kiitos Googlen, minulla on viittä vaille loppututkinto jo psykologiasta, sosiologiasta, kemiasta ja sienitieteestä. Ja kohta alkaa olla tilastotiedekin hanskassa, hän nauraa. Halu löytää tietoa syntyi, kun Pirjo Bergström jäi äimistelemään ihmisten käyttäytymistä erilaisissa työtilanteissa.
- Minusta ei ole pylväspyhimykseksi istumaan ylhäisessä yksinäisyydessäni ja jakamaan nerokkaita ohjeita, vaan haluan toimia ryhmässä. Aina se ei ole helppoa. Työpaikkakiusaamista en ole kokenut, mutta vaikeita ja narsistisia tyypejä olen tavannut riittämiin. Ihmisten kanssa toimiessa joutuu usein tekemään salapoliisityötä. Toisinaan se palkitsee. Ainakin minä koen suurta tyydytystä, kun onnistun kesyttämään hankalan ihmisen.
- Oman itsensä suojeleminen ja rajan vetäminen on tärkeää. Olenkin oppinut kunnioittamaan

sisälläni olevaa keltaista varoitusvaloa. On myös ymmärrettävä, etteivät muiden mielipiteet minusta tai minun mielipiteeni muista ole välttämättä oikeita. Mutta siksi ihmiselle on annettu erityinen lahja: puhetaito. Käyttäkäämme sitä!

Eija Mäkinen
toimittaja@taivaannapa.net